

**Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Факультет психології та соціології
Кафедра педагогічної та вікової психології**

Ігор Мудрак

**ПСИХОЛОГІЯ
ПЕДАГОГІЧНА ТА ДИТЯЧА**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

Луцьк 2019

УДК 159.9:37+159.922.7](072)

М – 89

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі
Українки (протокол № 7 від 20.03.2019 р.)

Рецензенти:

Гошовська Д.Т., кандидат психологічних наук, доцент
кафедри педагогічної та вікової
психології Східноєвропейського
національного університету імені Лесі
Українки

Савчук Н.А., кандидат психологічних наук, доцент кафедри
освітніх педагогічних технологій Академії
рекреаційних технологій і права

Мудрак І.А.

М-89 Психологія педагогічна та дитяча: методичні
рекомендації до практичних занять / Ігор Аркадійович
Мудрак. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2019. - 24 с.

У методичних рекомендаціях представлені завдання до
практичних занять з навчального курсу «Психологія педагогічна
та дитяча» для студентів освітнього ступеня «бакалавр» денної
форми навчання спеціальності «Дошкільна освіта».

УДК 159.9:37+159.922.7](072)

© Мудрак І.А., 2019

© Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, 2019

ЗМІСТ

Вступ.....	4
План практичних занять.....	5
Змістовий модуль 1. Навчання і виховання як соціальні фактори розвитку психіки	
1. Предмет вікової психології. Завдання. Методи. Галузі.....	5
2. Особливості вікової періодизації.....	5
3. Розвиток нервової системи до народження.....	6
4. Немовля.....	6
5. Раннє дитинство.....	7
6. Дошкільний вік.....	7
7. Молодший шкільний вік.....	8
8. Психологія навчання.....	9
9. Психологія виховання.....	9
10. Психологія діяльності педагога.....	10
Вимоги та види індивідуальних науково-дослідних завдань.....	
	11
Перелік тестових завдань для самоконтролю.....	14
Рекомендована література.....	21

ВСТУП

Докорінне реформування системи освіти України передбачає посилення гуманістичної спрямованості навчально-виховного процесу, його побудову на засадах розвивальної психології, де дитині відводиться активна роль – роль суб'єкта діяльності й спілкування. Становлення дитини залежить від дорослого, його дбайливого, уважного, терплячого й тактовного ставлення, від поваги до дитини з перших днів її життя, від змістовного й емоційно теплого спілкування з нею.

Провідні завдання майбутнього педагога (вихователя), при вирішенні яких необхідні знання з дитячої психології, полягають у тому, щоб розпізнавати й підтримувати педагогічно значущі прояви активності дитини, спрямовувати їх у належному руслі; спиратись на бажання та інтереси вихованців при формуванні в них початкових уявлень та складніших знань про оточуюче, при озброєнні їх навичками спілкування й діяльності.

Метою навчальної дисципліни є оволодіння студентами теоретичними й практичними знаннями закономірностей та механізмів, етапів, умов і критеріїв психічного розвитку дітей раннього та дошкільного віку, розкриття психологічних закономірностей і механізмів навчання, виховання та діяльності педагога.

Завдання навчальної дисципліни:

- ✓ ознайомити студентів з основами поняттями, принципами, концепціями педагогічної та дитячої психології;
- ✓ характеризувати детермінанти та періодизації психічного розвитку дітей;
- ✓ визначати основні категорії дитячої психології як науки;
- ✓ описувати стратегії дослідження психіки дитини;
- ✓ розкрити психологічні закономірності процесу виховання і самовиховання;
- ✓ проаналізувати особливості педагогічної діяльності і особистості вчителя, як організатора навчально-виховного процесу;
- ✓ виробити у студентів ряд умінь та навичок застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізувати особистісний та творчий потенціал майбутнього фахівця.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Навчання і виховання як соціальні фактори розвитку психіки

Тема 1. Предмет вікової психології. Завдання. Методи. Галузі.

1. Дитяча психологія як галузь психології.
2. Предмет дитячої психології.
3. Мета, завдання та структура дитячої психології.
4. Зв'язок дитячої психології з іншими галузями психологічного знання.
5. Методи дитячої психології.
6. Загальне поняття про психічний розвиток.

Основні поняття та терміни: вік, вікова психологія, досвід, експеримент, метод, онтогенез, опитування, психіка, психічний розвиток, психологія, розвиток, спостереження, тестування.

Тема 2. Особливості вікової періодизації

1. Основні теорії психічного розвитку
2. Культурно-історична концепція психічного розвитку Л.С. Виготського.
3. Підходи до періодизації вікового розвитку.
4. Періодизація вікового розвитку Д.Б. Ельконіна.

Основні поняття та терміни: егоцентризм, его-ідентичність, зона актуального розвитку, зона найближчого розвитку, криза вікова, криза психосоціальна, новоутворення, провідна діяльність, сенситивний період, соціальна ситуація розвитку.

Тема 3. Розвиток нервової системи до народження

1. Генетика поведінки.
2. Пренатальний розвиток, основні його стадії.
3. Особливості внутрішньоутробного середовища.
4. Психологічні особливості розвитку дитини до народження та роль батьків у сприятливому протіканні вагітності.

Основні поняття та терміни: пренатальний період, перинатальна психологія, натальний період, утробний розвиток індивіда.

Тема 4. Немовля

1. Соціальна ситуація розвитку новонародженого.
2. Головні новоутворення. Научіння.
3. Загальна характеристика анатомо-фізіологічного розвитку немовляти.
4. Характеристика провідної діяльності немовляти.
5. Психічний розвиток та криза першого року життя дитини.
6. Голос як засіб емоційної комунікації на ранніх етапах Розвитку.

Основні поняття та терміни: криза новонародженості, комплекс пожвавлення, харчове зосередження, конвергенція очей, зорове та слухове зосередження, акт хапання, предметні дії, лепет, маніпулювання предметами, мотиваційні уявлення, акт сприймання.

Тема 5. Раннє дитинство

1. Ранній вік. Особливості соціальної ситуації розвитку.
2. Предметно-маніпулятивна діяльність.
3. Особливості розвитку мовлення.
4. Розвиток пізнавальних процесів.
5. Формування особистості дитини.
6. Криза трьох років.

Основні поняття та терміни: наочно-дійове мислення, мовне спілкування, самосвідомість, криза трьох років, комплекс «Я сам» (негативізм, установка на самотність, непокірність, впертість, деспотизм).

Тема 6. Дошкільний вік

1. Психічний розвиток дошкільника як складова онтогенезу.
2. Розвиток ігрової діяльності в дошкільному віці.
3. Особливості спілкування дорослого і дошкільника.
4. Спілкування і спільна діяльність дошкільника з ровесниками.
5. Становлення особистості дитини дошкільного віку.
6. Характеристика кризи дошкільного дитинства.

7. Особливості адаптації дітей до умов дошкільного навчального закладу.

8. Основні правила підготовки дитини до умов дошкільного закладу.

Основні поняття та терміни: ігрова діяльність, рольова гра, сенсорні еталони, наочно-образне мислення, підпорядкованість мотивів поведінки і діяльності, внутрішні етичні інстанції, децентрація мислення, самооцінка, статева ідентифікація, усвідомлення та узагальнення своїх переживань, адаптація, дезадаптація.

Тема 7. Молодший шкільний вік

1. Психологічна характеристика готовності дитини до навчання у школі.

2. Особливості початкового періоду шкільного життя дитини.

3. Навчальна діяльність молодших школярів та розвиток інших видів діяльності.

4. Розвиток пізнавальних процесів у молодших школярів.

5. Емоційно-вольове життя молодших школярів.

6. Розвиток особистості у молодшому шкільному віці.

Основні поняття та терміни: психологічна готовність до навчання (інтелектуальна, моральна, соціальна, вольова), критерії готовності, адаптація, шкільна дезадаптація, мотиви учіння школярів, довільність психічних процесів, рівень

домагань, понятійне мислення, уміння вчитися, внутрішня позиція школяра, узагальнення переживань, компетентність.

Тема 8. Психологія навчання

1. Психологічне обґрунтування розвивального та особистісно орієнтованого навчання.
2. Психологічне обґрунтування проблемного та програмованого навчання.
3. Психологічні моделі навчання.
4. Научіння та учіння. Структурні компоненти учіння.
5. Поняття навчальності, типи навчальності.
6. Психологічні особливості навчання дошкільнят.

Основні поняття та терміни: учіння, научіння, учбова діяльність, діяльність активна, гностична, мотив, мотивація, перцептивні, символічне, розумова, мнемічна, інтелектуальний характер, традиційне навчання, інноваційне навчання, програмоване навчання, індивідуальне навчання.

Тема 9. Психологія виховання

1. Класифікація виховних впливів.
2. Переконавання та нав'ювання, психологічні умови їх застосування.
3. Психологічне обґрунтування заохочень і покарань.
4. Самовиховання, його етапи та методи.
5. Критерії та показники вихованості.

6. Психологічні особливості виховання дітей дошкільного віку.

Основні поняття та терміни: психологія виховання; види виховання: моральне, трудове, естетичне, фізичне, статеве тощо; психічне зараження; наслідування; емпатія; ідентифікація, типи вихованості.

Тема 10. Психологія діяльності педагога

1. Своєрідність та структура педагогічної праці, її функції.
2. Рівні результативності педагогічної діяльності.
3. Види, функції та умови ефективності педагогічної оцінки.
4. Стили педагогічної діяльності.
5. Психологічні вимоги до особистості вихователя.

Основні поняття та терміни: педагогічна праця, педагогічна ситуація, педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, педагогічний такт, педагогічне спілкування, педагогічні здібності, особистість педагога, демократичний стиль, стиль потурання, авторитарний стиль, ліберальний стиль, емоційно-імпровізований стиль, емоційно-методичний стиль.

ВИМОГИ ТА ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

1. Мета й етапи підготовки роботи

Метою ІНДЗ є поглиблення і закріплення студентами теоретичних знань з політекономії та набуття вмінь пов'язувати свої знання з практикою. Виконання ІНДЗ дає студентові можливість навчитися самостійно використовувати й узагальнювати теоретичні положення та інформаційні матеріали, формулювати власні погляди стосовно невирішених проблем та обґрунтовувати висновки і пропозиції, спрямовані на їх вирішення.

Основні етапи виконання ІНДЗ

- I. Вибір теми та визначення завдань дослідження.
- II. Добір та вивчення літератури, збирання та обробка інформації.
- III. Складання плану роботи.
- IV. Написання та оформлення ІНДЗ.

2. Вибір теми та підготовка ІНДЗ

Робота студента з вибору теми ІНДЗ має розпочинатися з ознайомлення з тематикою ІНДЗ.

3. Структура та обсяг ІНДЗ

ІНДЗ повинно мати чітку логічну побудову з відповідними складовими елементами. Традиційно ІНДЗ складається зі вступу, основної частини та висновків.

У вступі дають оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми. Основна частина роботи поділяється на кілька розділів. Перший з них, зазвичай, присвячується теоретико-методологічним питанням досліджуваної теми; інші – питанням аналізу досліджуваної проблеми, обґрунтуванню висновків та пропозицій щодо її вирішення.

У висновках стисло підсумовують результати дослідження. Тут містяться висновки і пропозиції, що показують, якою мірою досягнута мета та вирішені завдання, поставлені у вступі.

Обсяг ІНДЗ – 20 – 25 сторінок формату А4 рукописного тексту або 15 – 20 сторінок комп'ютерного набору. Приблизний обсяг структурних складових тексту ІНДЗ (кількість сторінок): вступ – 1 – 2; основна частина – 10 – 15; висновки – 1 – 2.

Тематика ІНДЗ

1. Психологічна діагностика інтелектуальної сфери дошкільника.
2. Вплив розвитку нервової системи на прояв психічних реакцій в дошкільному періоді.
3. Роль батьків у розвитку особистісної сфери дошкільника.
4. Вплив однолітків на розвиток особистісної сфери дошкільника.
5. Роль рухової активності у психічному розвитку дитини.
6. Формування особистості у ранньому віці.
7. Розвиток пізнавальної сфери у дошкільному віці.
8. Вплив гри на розвиток психіки дитини дошкільного віку.
9. Розкрийте взаємозв'язок психічних процесів дитини з розвитком її мовлення.
10. Обґрунтуйте значення мимовільної пам'яті у пізнавальному розвитку дошкільника.
11. Роль дорослого у формуванні особистості дитини дошкільного віку.
12. Основні новоутворення у мотиваційній сфері дитини дошкільного віку.
13. Основні новоутворення у психічному розвитку 6-річної дитини.
14. Безпорадність дитини як показник її соціальності.
15. Типові ознаки депривації психічного розвитку в дошкільному дитинстві.
16. Порушення пізнавального розвитку дошкільників при депривації.
17. Соціалізація у ранні періоди дитинства.
18. Формування статевої ідентичності в ранньому дитинстві.

19. Ключові позиції розвитку інтелекту у дошкільному віці за Ж.Піаже.
20. Особливості покарань і заохочень дітей дошкільного віку.
21. Структура сюжетно-рольової гри та її вплив на розвиток особистості дошкільника.
22. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання.
23. Розвиток рухів та їх роль у психічному розвитку немовляти.
24. Психологічні засади дослідження генезису спілкування у дітей перших шести років життя.
25. Роль прив'язаності у психічному розвитку дитини.
26. Психологічні особливості довільної уваги дітей старшого дошкільного віку.
27. Психологічні умови розвитку активної уяви дошкільників під час ігрової діяльності.
28. Особливості розвитку вольових якостей дошкільників.
29. Спілкування вихователя з дошкільниками як засіб формування комунікативного досвіду
30. Психологічна характеристика особливостей міжособистісних стосунків в групі дітей.
31. Аналіз страхів у дітей раннього віку.
32. Психологічна характеристика мотиваційної готовності дошкільників до навчання в школі.
33. Психологічні особливості адаптації дитини до ДНЗ.
34. Психологічний аналіз виникнення агресивної поведінки у дітей дошкільного віку.
35. Проблемне навчання як засіб розумового розвитку старших дошкільників.

ПЕРЕЛІК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Кількісні та якісні зміни у людини – це:

- а) ріст;
- б) розвиток;
- в) навчання;
- г) дозрівання;
- д) виховання.

2. Основна категорія вікової психології:

- а) учіння;
- б) научіння;
- в) психіка;
- г) вік;
- д) онтогенез.

3. Спостереження - це:

- а) комплексний метод;
- б) генетичний метод;
- в) емпіричний метод;
- г) теоретичний метод

4. Предметом вікової психології є:

- а) вікова динаміка психіки людини, онтогенез психічних процесів і психічних властивостей особистості людини, яка розвивається;
- б) психологічні закономірності навчання і виховання дітей різного віку;
- в) особливості етапів психічного розвитку людини.
- г) нічого з перерахованого вище.

5. Літичні періоди психічного розвитку людини це:

- а) бурхливі періоди розвитку;
- б) спокійні періоди розвитку;
- в) збочення у психічному розвитку;
- г) недоліки розвитку;
- д) нові надбання розвитку.

6. Яке твердження характеризує підхід Л.С.Виготського до вирішення проблеми взаємозв'язку навчання і розвитку?

- а) навчання слідує за розвитком;

- б) навчання визначає розвиток;
- в) зміни суті навчання не змінюють розумовий розвиток;
- г) ці категорії не пов'язані.

7. Період, який є найбільш сприятливим для розвитку певних психічних структур:

- а) кризовий ;
- б) інтеріоризація;
- в) сензитивний період;
- г) екстеріоризація

8. Соціальні типи діяльності забезпечують засвоєння способів дій:

- а) із предметами матеріальної та духовної культури;
- б) у соціальному середовищі;
- в) із власними органами тіла;
- г) із науковими поняттями;
- д) із власним інтелектом.

9. За спадковістю від батьків до дітей передаються:

- а) знання;
- б) уміння, навички, досвід;
- в) біологічні особливості одного із батьків;
- г) світогляд.

10. Яка діяльність не належить до провідної:

- а) рольова гра;
- б) малювання;
- в) навчальна діяльність;
- г) професійна діяльність.

11. Провідною діяльністю називають:

- а) найулюбленішу, найцікавішу для дитини діяльність;
- б) діяльність, яка посідає найбільше місце в житті дитини;
- в) діяльність, методи і засоби якої доступні людині на даному віковому періоді розвитку;
- г) діяльність, яка зумовлює найголовніші зміни у психіці дитини та підготовку до нового етапу її розвитку.

12. Дослідник, який пов'язав психічний розвиток людини із біогенетичним законом Геккеля:

- а) З. Фрейд;

- б) А. Фрейд;
- в) С. Холл;
- г) А. Валлон.

13. В основі цієї теорії періодизації психічного розвитку людини покладено ідеї ідентичності та самоідентичності особистості:

- а) Е. Еріксон;
- б) С. Холл;
- в) Л.С. Виготський;
- г) Л. Кольберг.

14. Період, який триває з 22 тижня вагітності і до 7 дня після народження дитини, називається

- а) пренатальний;
- б) перинатальний;
- в) натальний;
- г) сенситивний.

15. Перша форма емоційної реакції дитини з'являється під час:

- а) кризи новонародженості;
- б) під час народження;
- в) кризи першого року життя;
- г) комплексу поживлення.

16. Що є «ситуація Ми» для немовляти:

- а) новоутворення;
- б) провідний вид діяльності;
- в) соціальна ситуація розвитку;
- г) не характерна для цього віку.

17. Центральне новоутворення немовляти:

- а) потреба у спілкуванні з дорослим;
- б) самосвідомість;
- в) активність і розвиток;
- г) пізнавальний інтерес;
- д) самостійна мова.

18. Новоутворенням раннього віку є:

- а) засвоєння моральних норм і правил;
- б) система "Я";

- в) маніпуляція з предметами;
- г) логічне мислення.

19. Раннє дитинство є сенситивним періодом розвитку:

- а) грамотної мови;
- б) внутрішнього мовлення;
- в) автономної мови.
- г) активної мови.

20. Що не є типовою ознакою кризи трьох років:

- а) негативізм;
- б) впертість;
- в) тенденція до зближення себе з оточуючими;
- г) тенденція до агресивного відстоювання самостійності.

21. Предмет, що модулює будь-який предмет дорослого світу:

- а) іграшка;
- б) модулятор;
- в) засіб діяльності;
- г) нічого з перерахованого.

22. Провідна діяльність дітей дошкільного віку:

- а) навчальна діяльність;
- б) рольова гра;
- в) предметна гра;
- г) спілкування з ровесниками.

23. Егоцентрична мова – це:

- а) ігрова форма мови;
- б) мова, спрямована на передачу неважливої, другорядної інформації;
- в) внутрішнє мовлення;
- г) розмова вголос з самим собою без бажання передачі інформації.

24. Що Л.І. Божович назвала періодом соціального народження дитини:

- а) психічний розвиток дошкільника;
- б) кризи трьох років;
- в) кризи семи років;

г) початок шкільного навчання.

25. Дошкільники діють переважно під впливом:

- а) емоцій;
- б) розуму;
- в) почуттів;
- г) волі;
- д) вказівок дорослих.

26. У молодшому шкільному віці провідним видом діяльності є:

- а) ігрова діяльність;
- б) навчальна діяльність;
- в) особистісно-інтимне спілкування;
- г) спілкування з дорослим.

27. Новоутворенням молодшого шкільного віку є:

- а) післядовільна увага;
- б) наочно-образне мислення;
- в) зорова пам'ять;
- г) рефлексія.

28. Особливістю психічного розвитку дитини шести років, яка розпочала навчання у школі, є:

- а) домінування пізнавальної мотивації учіння;
- б) поступове формування довільності психічних процесів;
- в) сформована внутрішня позиція школяра;
- г) прискорений когнітивний розвиток.

29. Криза семи років пов'язана з:

- а) усвідомленням самого себе як активного суб'єкта у світі предметів;
- б) формуванням нового образу фізичного «Я»;
- в) відсутністю мотивації до навчання у школі;
- г) зародженням соціального «Я».

30. Визначте, що розуміють під учінням - це:

- а) цілеспрямована пізнавальна діяльність учнів, яка полягає у засвоєнні системи знань і набутті вмінь і навичок;
- б) цілеспрямована діяльність учнів, яка полягає у засвоєнні системи знань і набутті вмінь і навичок для подальшого їх застосування на практиці;

в) цілеспрямована пізнавальна діяльність учнів, яка полягає у засвоєнні системи знань і набутті вмій і навичок для подальшого їх застосування на практиці;

г) правильна відповідь відсутня.

31. Системою спеціальних дій, які необхідні для проходження головних етапів процесу засвоєння, є:

а) учіння;

б) навчання;

в) викладання;

г) научіння.

32. Учбова діяльність це:

а) процес набуття людиною нових знань, умінь і навичок;

б) процес набуття людиною нових знань, умінь і навичок або зміна старих;

в) процес набуття людиною нових знань, умінь і навичок або застосування старих.

33. Структурні компоненти учбової діяльності - це:

а) спонукальний, операціональний; оцінювальний;

б) спонукальний, операціональний; контрольно-оцінювальний;

в) мотиваційний, операціональний; оцінювальний;

г) мотиваційний, операціональний; контрольно-оцінювальний.

34. Мотиваційна підструктура учбової діяльності - це:

а) мотиви учбової діяльності;

б) сутність мотивів учбової діяльності;

в) бажання оволодіти знаннями, вміннями і навичками;

г) стремління оволодіти знаннями, вміннями і навичками.

35. Контрольно-оцінювальний компонент учбової діяльності - це:

а) контроль і оцінка того, як виконана навчальна задача;

б) контроль за правильністю і повнотою виконання операцій і оцінка того, яка виконана навчальна задача;

в) контроль і самоконтроль за правильністю виконання операцій, а також оцінка того, як виконана навчальна задача.

36. Навчання - це:

- а) професійна діяльність вчителя, що спрямована на передачу учням знань, навичок і дій;
- б) професійна діяльність вчителя, що спрямована на передачу учням знань, вмінь і навичок;
- в) результат і процес навчання.

37. Визначте, яке навчання називають проблемним:

- а) засноване на розв'язанні проблемних ситуацій;
- б) побудоване на створенні і розв'язанні проблемних ситуацій;
- в) побудоване на аналізі та розв'язанні проблемних ситуацій;
- г) правильна відповідь відсутня.

38. Назвіть, які ви знаєте мотиви учбової діяльності:

- а) внутрішні і зовнішні;
- б) індивідуальні та особистісні;
- в) особистісні;
- г) внутрішні.

39. Центральним завданням виховання є:

- а) формування дитини як особистості;
- б) формування і розвиток дитини як особистості;
- в) формування і розвиток дитини;
- г) правильна відповідь відсутня.

40. Перцептивні здібності вчителя визначаються:

- а) здатністю педагога проникнути у внутрішній світ вихованця;
- б) здатністю вчителя до безпосереднього емоційно-вольового впливу на учнів;
- в) здібністю чітко висловлювати свої думки й почуття мовою.

41. Репродуктивний рівень результативності діяльності вчителя характеризується тим, що:

- а) учитель може пристосувати свої повідомлення до особливостей аудиторії;
- б) учитель вміє і може розказати іншим те, що знає сам;
- в) учитель володіє стратегіями формування необхідної системи знань, умінь і навичок учнів зі свого предмета.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология / Г. С. Абрамова. – М. : Академический Проект. – 2001. – 325 с.
2. Абрамова, Г. С. Возрастная психология / Г. С. Абрамова. – М. : Академия : Раритет, 1997. – 704 с.
3. Белік Л. Адаптація першокласників до школи: корекційна програма роботи з дітьми / Л. Белік // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2012. – № 6. – С. 36-39.
4. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. Г. Видра. – К. : ЦУЛ, 2011. – 112 с.
5. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. – К. : ЦУЛ, 2012. – 376 с.
6. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – 2-е вид., доп. – К. : Каравела, 2007. – 400 с.
7. Возрастная и педагогическая психология. Учеб. Пособие для студентов пед. ин-тов /Под ред. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1973. – 288 с.
8. Волков Б. С. Возрастная психология. В 2-х ч. Ч.2 : От младшего школьного возраста до юношества : учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по пед. специальностям (ОПД.Ф.01 – Психология) / Б. С. Волков, Н. В. Волкова; под. ред. Б. С. Волкова. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2008. – 343 с.
9. Выготский Л. С. Собрание сочинений : В 6-ти томах. Т. 4 : Детская психология / Л. С. Выготский ; Под ред. Д.Б. Эльконина. – М. : Педагогика, 1983. – 432 с.
10. Готовність дитини до навчання / Упоряд. : С. Максименко, О. Главник. – К. : Мікрос – СВС, 2003. – 112 с.

11. Заброцький М. М. Педагогічна психологія : курс лекцій / М. М. Заброцький. – К. : МАУП, 2000. – 100 с.
12. Загальна вікова і педагогічна психологія [Текст] : практикум / За ред. Д.Ф. Ніколенка. – К. : Вища шк., 1980. – 207 с.
13. Коломинский Я. Л. Психическое развитие детей в норме и патологии: психологическая диагностика, профилактика и коррекция / Я. Л. Коломинский, Е. А. Панько, С. А. Игумнов. – СПб. : Питер, 2004. – 480 с.
14. Крайг Г. Психология развития : учеб. пос. / Г. Крайг. – 7-е междунар. изд. – СПб. : Питер, 2000. – 992 с. – (Мастера психологии).
15. Крайг Г. Психология развития □ Г. Крайг. – СПб. : Питер, 2001. – 992 с.
16. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К. : Каравела, 2009. – 447с.
17. Лугова Г. В. Першокласник – шестирічка: первинне ознайомлення шкільного психолога з майбутнім першокласником / Г. В. Лугова // Психологічна газета. – 2005. – Квітень (7). – С. 4-5.
18. Мухина В.С. Возрастная психология. Феноменология развития: учебник / В. С. Мухина. – 10-е изд., перераб. и доп. – М. : Академия, 2006. – 608 с.
19. Павелків Р. В. Вікова психологія : підр. / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 469 с.
20. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) / В. М. Поліщук. – Суми : Університетська книга, 2007. – 330 с.

21. Психология человека от рождения до смерти. Психологический атлас человека / Под ред. А. А. Реана. – СПб. : ПраймЕВРОЗНАК, 2007. – 382 с.

22. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2011. – 384 с

23. Савчин М. Вікова психологія: навч. посіб. / Мирослав Савчин, Леся Василенко. – 3-тє вид. перероб., доповн. – К. : ВЦ«Академія», 2017. – 368 с.

24. Сергеєнкова О. П. Вікова психологія. Навч. посібник / О. П. Сергеєнкова, О.А. Столярук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. –К. : Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.

25. Шаповаленко И. В. Возрастная психология (Психология развития и возрастная психология) / И. В. Шаповаленко. – М. : Гардарики, 2005. – 349 с.

Навчально-методичне видання

Автор: Мудрак Ігор Аркадійович

ПСИХОЛОГІЯ
(педагогічна та дитяча)

методичні рекомендації до практичних занять

Друкується в авторській редакції

